Ч. 9 Вторoк 14 (26) січня 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годинї по полудни.

Редакция і Адмінїстрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провинциї:
на цїлий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цїлий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр

Конґруа і бесїда пос. Вахнянина з сеї нагоди.

На засїданю Палати послів з дня 21 січня ухвалено в справі конґруи для католицкого духовеньства в Галичинї слїдуючі постанови: 1) Платня душпастирів у Львові і Кракові має виносити: Для самостійних душпастирів 1000 зр.; для сотрудників 400 зр.; — 2) в містах з більше як 10.000 жителями (і в Подґужу та Бялій) 800 зр. і 350 зр.; — 3) в містах і місточках понад 3000 жителїв і в більших місцях курацийних 700 і 350 зр.; — 4) у всїх инших місцевостях 600 і 300 зр.

Бесїда пос. Вахнянина.

Ще перед повисшою ухвалою зголосив ся пос. Вахнянин до слова і відчитав насамперед слїдуючий уступ із справозданя комісиї в сїй справі, де сказано: „не увзгляднимо нїяк в достаточній мірі скромних, але вповнї оправданих жадань католицкого клира в справі піднесеня его материяльного положеня. Материяльне положене католицкого духовеньства полишить все ще богато до бажаня. Лиш то, що фінанси державы уложили ся некористно, єсть причиною того, що анї правительство анї комісия буджетова не можуть відповісти оправданим жаданям клира".

Тими словами — говорив бесїдник дальше — вводить справоздавець комісиї буджетової лежачий перед нами проєкт закона.

Суть то щирі і многозначні слова і я вірю, що ми можемо на них згодити ся, бо поясняють нам, що се предложене о конґруи єсть лиш законом з конечности яко тимчасове средство, але не справедливе залагоджене справи.

Виходячи з того становища не буду критикувати предложеного проєкту в сїм напрямі. Єсть то провізория, як і послїдне управильнене конґруи з 1885 р. називано офіцияльно провізоричним. Але мушу заявити ся против внесеня більшости комісиї буджетової, а то з причини, що оно обходить ся однаково з душпастирями поодиноких країв коронних і відповідно до того не однаково їх дотує. Галицкому і дальматиньскому духовеньству урывають і тепер як в 1885 р. его побори. До старої кривди додають нову.

Один погляд на взорець ч. I показує достаточно, якої самоволї допустила ся комісия буджетова в укладаню сум конґруи в поодиноких провінциях Австриї. Клир в долїшній і горішній Австриї, в Чехії, Мораві і Шлеску, а в декотрих взглядах і в прочих краях коронних з виїмкою галицкого і дальматиньского — що до конґруи — увзгляднює ся більше, галицкий і дальматиньский кривдить ся.

Трудно знайти причини того упослїдженя. П. справоздавець і не старав ся то упослїджене якось умотивувати. І та обставина спонукує мене кількома словами — бо час не стоїть — показати, що вотум меншости, котре промавляє за зрівнанєм польского клира що-до конґруи єсть вповнї оправдане.

Услівя житя галицкого клира по містах — прошу менї вірити — суть ті самі, що всюди. Артикули споживчі можуть бути і дешевші, але артикули промислові з браку краєвого промислу суть у нас дорогі. Клир по селах мусить заосмотрювати ся тим в подальших містах, а кошти того треба прецї брати в рахубу. Треба би прецї галицкий клир поставити на рівнї з другими краями коронними.

Але ще й инша обставина доказує, що положене галицкого клира єсть богато гірше як де инде. У нас суть парохії численно значно більші. Суть сотки парохії, де число парохіян доходить до 2000, 5000, 10.000, 15.000 аж до 20.000 душ. Де такі в долїшній Австриї або в Чехії? До вілицкої парохії належить 13 подальших місцевостий, а до тарнівскої 21 з відповідним числом жителїв.

Душпастирство єсть для того всюди далеко труднїйше, як в якій долїшно-австрийскій на просторі 1 квадр. кільометра, підчас коли у нас декотрі парохії займають 7 квадр. кільометрів і більше. Зважте, що такий парох мусить ходити до двох, трох, пять, вісім шкіл, що він всюди яко урядовий член ради шкільної мусить їздити власним коштом на засїданя, іспити і т. п. кілька разів до року.

Один з послів сеї Палати, заразом сьвященник, до котрого парохії належить 11 місцевостий і 6 шкіл, признав ся менї, що обгаднє видатки на то ледви 40 зр.

Ба душпастирство у нас єсть далеко труднїйше, як в парохії, що єсть сама в собі і має 600, 1000 до 2000 парохіян; сповідь, катехізация в десяти до двайцяти місцевостях обезсилює до кількох лїт і найсильнїйшого чоловіка. А як відбувають ся там похорони? Сьвященик їде дві, три милї далеко, щоби поблагословити і поховати тїло. Домовину приносять не

---

9)

Послїдний з Моґіканів.

(Повість Джемса Фенїмора Купера).

(Дальше)

Гевард скористав з сеї догідної хвилї, прискочив чим скорше до Давида і затягнув неживого до розколини між скалами, в котрій сховали ся сестри. В слїдуючій хвили зійшли ся всї на сїм досить ще безпечнім місци.

— Бідачиско уратував свій скальп — сказав Соколине Око; але то для нас доказ, що суть люди, котрі родять ся довгоязиками. Та-ж то чистий нерозум показувати біснуватим дикунам шість стіп тїла і крови, і менї лиш дивно, що він ще жиє.

То він не погиб? — спитала Кора голосом, котрого охриплий тон показував, як дуже борола ся в ній природна сила духа з превеликим страхом. — А чи можемо ему подати яку поміч?

— Нї, нехай так полежить, а відтак прийде сам до себе та буде мати більше розуму, доки не виб'є его послїдна година. — Занеси его до середини, Ункасе, та положи на сасафрасї. Доки він мовчить, то лїпше для него, бо менї видить ся, що сьпівом не вдїє нїчого з сими дикунами.

— То Ви гадаєте, що они ще раз нападуть на нас? — спитав Гевард.

— Хиба-ж я гадаю, що голодний вовк вдоволить ся тим, що раз вкусить? Стратили одного чоловіка, а у них такий звичай, що коли так стане ся, то они вступають ся. Але незадовго влїзуть нам знову на карк і новими способами будуть старати ся дістати нас в свої руки та мишкувати за скальпами. Наша найбільша надія на то, — говорив він дальше з поважною міною — щоби держати скалу, аж Манро зможе нам післати поміч. Дай Боже, щоби то стало ся як найскорше і під проводом чоловіка, котрий би добре знав ся на індияньских звичаях.

— Чуєте, Каро і Алїсия, — сказав Гевард до молодих дївчат, — що наша надія в старанности і досьвідї вашого батька. Ходіть же назад до печери, де бодай будемо безпечні від убийчих куль наших ворогів та зможемо доглядати нашого зраненого товариша.

Коли увійшли до Давида, став він як-раз давати ознаки, що притомність знов ему вертає.

— Денкене! — відозвала ся Кора, коли той хотїв знову вийти на скалу. Він обернув ся і стануе против дївчини, котрої лице було блїде як смерть, а котрої очи споглядали на него з таким сочувством, що він таки зараз вернув ся до неї.

— Зважте, Денкене, як дуже нам потреба Вашого житя для нашого — кілько зависить від Вашої осторожности і старанности словом сказавши — додала она, а зрадливий наплив крови закрасив єї личко — як дорогими Ви для всїх, що звуть ся Менро!

— Коли би щось мало збільшити мою звичайну любов до житя — сказав на то Гевард, котрого очи мимоволї глянули в сторону як Алїсия — то було се так ласкаве увірене. Такий вояк, як я, не сьміє відступати ся від борби; але наша задача не така трудна, розходить ся лиш о то, щоби ті песї крови на кілька годин від себе відгонити.

Сказавши то вирвав ся від сестер, не чекаючи, що они на то скажуть і пішов пошукати полїшука та его товаришів.

— Кажу тобі, Ункасе, — говорив як-раз полїшук — що марнуєш порох, а твоя рушниця бє і длятого не можеш певно поцїлити. Менше пороху, менше олова, а довші руки рідко коли не вкоротять віку якому Мінґови. Так бодай научив мене досьвід з тими опришками. Але треба нам знову іти на свої укриті становища.

Індияни пішли мовчки на свої становища, з котрих могли добре видїти береги і водоспад. Посеред острова виростало з прагалини між скалами кілька змарнїлих сосон і творили маленьку гущалину, в котру Соколине Око забіг так скоро і зручно як би який олень. Гевард прилучив ся до него і оба, як могли, так заchaїли ся поза корчами та порозкиданим камінєм.

Понад ними підоймала ся гола заокруглена скала, почерез котру бігла вода і спадала в згадану повисше глубину. А що вже стало було на сьвіт піднимати ся, то напроти лежачі береги не представляли вже якогось темного хаосу, і Соколине Око та его товариш могли заглянути в лїс і розрізнити в нїм предмети.

Минув довгий час трівоги, бачности і ожиданя, але напад не повторив ся, а то додало Гевардови надії, що они відогнали ворогів на завсїгди. Коли сказав ту свою гадку свому то-

перед двері церкви, як у Відни. В дощ і морози мусить сьвященик їхати до недужого або на похорон за винагородою, котра задля загального зубожіня народу єсть дуже мала.

Ба, парох єсть і урядником. Він — без заплати мусить виставляти викази за виказами: дітий до щіпленя, до школи, маючих ставити ся до войска. Для міністра справ внутрішних мусить вести і статистику населеня, виписи з метрик для судів і політичних властий адміністрацийних та й не з одної але з 5, 10, до 20 місцевостий з населенем від 8000 до 20.000 душ.

До села приїзджає політичний або судовий урядник, прибуває інспектор шкільний. Дім сьвященика єсть тогди не лиш заїздом, але й гостинницею. Треби і служби ані в порівнаню до тутешних, бо у нас парохіяни бідачиска.

А не забувайте, панове, і того, що галицкий сьвященик єсть заразом господарем і що він дуже рідко в яких роках добуде дійстно з ґрунту чистий дохід вчислений єму до конґруи, бо у нас рільництво то льотерия. А коли до того всего додамо ще, що гр. кат. сьвященик єсть жонатий, що має більше менше численну родину, то годі сказати, що галицкий душпастир виходить ліпше і що можна єму визначити меншу конґруу.

Против того погляду комісиї буджетової мусимо запротестувати. Наш клир не лиш такий самий як в инших краях коронних — але єго істнованє єсть ще прикрійше як де инде і єго уряд труднїйший.

Було би найлїпше відослати проєкт назад до комісиї і то би може найбільше помогло справі. Правительство мусїло би тогди предложити инший проєкт. Але коли вже проєкт має конче стати законом, то треба, щоби Палата рішила ся за внесенєм меншости, котре й що-до дотациї хоче зрівнати галицкий і дальматиньский клир з клиром других країв коронних.

Новинки.

Львів дня 25-го січня 1897.

— **Є. Е. п. Намістник** кн. Евст. Сангушко повернув в пятницю вечером з Відня до Львова.

— **Скаженина** серед псів у Львові мимо зими не вигасає. В січни було знов 7 случаїв тої недуги. Супротив того зарядив львівский маґістрат на ново примус каганцевий, котрий обовязує почавши від вчерашного дня.

— **Еміґрацийного агента** увязнили 19-го с. м. в Лужанах в особі 24-літного лїсового практиканта Нестора Березана. Він намовив 60 родин з Лужан і кількасот селян з околиці виндрувати за море. Кілька годин перед арештованєм Березана прийшло 60 мужиків з Лужан, Ревної і околиці до краєвого правительства в Чернівцях з просьбою о дозвіл їхати до Канади. В правительстві витолкували їм справу і відмовили дозволу. Годі витолкувати нашим людям, що нїгде не ростуть грушки на вербах. Розумного голосу не слухають, а дають себе туманити леда якому обманцеви.

— **Новий еміґрацийний закон** приймив сенат північно-американьских Сполучених Держав. Після нового закона не мають права приїздити до Сполучених Держав всї особи понад 16 літ житя, котрі не уміють читати і писати в своїмріднїм, або якім небудь иншім язиці. Кождий приїзжий, одержавши дозвіл поселити ся в краю, може взяти з собою, або візвати до себе жінку або родичів, або дідів і малолітних внуків і дітий, без огляду на то, чи уміють они читати і писати. Для іспиту приїзжих в кождім іміґрацийнім бюрі будуть находитись картки, а на кождій буде напечатаних пять уступів з конституциї Сполучених Держав в ріжних язиках. Еміґрант після свого вибору бере картку, читає, а відтак то само пише. Хто не перечитає і не перепише тих пять уступів, буде завернений і то на кошт корабельної фірми, на котрої кораблї приїхав. Сенат додав до того закона постанову, що від сего іспиту увільнені всї жителї острова Куби, що глядають спасенія в Сполучених Державах підчас теперішної війни.

— **З мести** підпалив дня 16-го с. м. о півночи в Тухли, ярославского повіта, селянин Василь Шрам будинки господарскі Параньки Шрам, своєї братової і одну стодолу Івана Совяка разом зі збіжем і сїном. Шкода виносить до 2.000 зр., а була обезпечена лише на 360 зр. Палїй Василь Шрам був вже раз караний за підпал 7-літною вязницею, а тепер допустив ся того злочину за то, що Паранька Шрам, вдова по єго братї, дала єму лише кусник мяса, а він просив солонини.

— **Ремесла коронованих осіб.** Від давних часів короновані голови люблять занимати ся ремеслами. І в наших часах не вигасла тота охота. Цїсар Вільгельм любить дуже зецерство і знає дуже зручно складати друкарскі букви. Цїсар Фридрих був знаменитим інтроліґатором. Шведский король Оскар II рубає дрова незгірше Ґледстона. Королева Віктория любить ткатцтво. Князь Уельский научив ся від дитиньства шити чоботи. Князь Фридрих Леопольд працював довший час в слюсарскім варстатї, урядженім для него в єго палатї. Король Гумберт є також великим опікуном і знатоком шевства і сам уміє шити черевики. Португальска королева удержує в своїй палатї цїлу робітню і для цїлого двора достарчає виробів дамскої конфекциї.

Телеґрами.

Париж 25 січня. Аґенция Гаваса доносить, що росийский амбасадор Моренгайм повідомив правительство, що міністер справ заграничних Муравєв на приказ царя приїде з Копенгаґи до Парижа, щоби представити ся Фореви і навязати зносини з францускими міністрами. Муравєв має приїхати в четвер і побути в Парижи 48 годин.

Переписка зі всїми і для всїх.

М. П. в Х.: 1) Се дуже красно і добре, коли Вп записували що дня, коли яка була погода. Так повинен би робити кождий господар, бо тим способом можна докладно пізнати метеорольоґічні відносини своєї сторони і научити ся угадувати погоду або непогоду вже наперед, а то все для господаря дуже важна річ. Однакож Ваші спостереженя можуть бути лиш для Вас придатні. Для ширшого круга не мужуть они мати такої вартости, бо брак їм потрібної точности наукової, на підставі котрої могли би они бути кождому приступні і можна би з них робити якісь висновки. Для таких

варишеви, покивав той на то лиш головою і і відповів:

— Ви не знаєте натури Макви, коли гадаєте, що він відступить так борзо не здобувши ані одного скальпа. Було їх певно яких сорок, а знають добре, кілько нас, щоби так легко дати нам спокій. Пс! Подивіть ся на воду — онтам, де она відбиває ся об скалу! Я хиба не чоловік, коли ті очайдушні дідьки не пустились долї водою, а на нещастє і доплили до самого кінчика острова! Пс! Не висувайте ся наперед, а нї, то в однїй хвили здоймуть Вам волосє з голови разом зі шкірою!

Гевард висунув голову із своєї криївки і побачив справдешне чудо скорости і зручности. Вода змила була край мягкого туфу так, що спадала по нїм спершу не так нагло і простовисно, як то буває звичайно при водопадах.

Одна часть їх мстивих ворогів пустила ся в сю бистру струю і дала ся їй нести до островв. Коли б та штука удала ся, то они осягнули би вповнї свою цїль і підступили би близько до жертв, котрих собі виглядали.

Ледви що Соколине Око вимовив послїдне слово, як зпоміж кількох грубих пнів нанесеного дерева виглянули чотири голови, а в них за тим показала ся ще й пята понад зеленим водоспадом, але вже не плила просто до острова. Дикий страшно напружав ся, щоби дістати ся в догідну струю і вже витягав руку до одного із своїх товаришів, коли вир вхопив єго з собою, підніс єго насамперед високо у воздух, а він лиш підніс руки і вибалушив очи, а відтак кинув ним в запінену пропасть.

Гевард в першій хвили готов був бічи нещастному на поміч, але полїшук вхопив єго як би зелїзною рукою і не пустив.

— Чи хочете, щоби нас нехибно всїх тут повбивали, коли показуєте Мінґам, де ми лежимо? — спитав Соколине Око остро. — Та ж заощадимо один набій, а муниция єсть тепер для нас так цїнна, як для тровленого оленя віддих. Підсипте пороху на пановку своїх пістолетів — міг замокнути від мраки — будьте готові.

Сказавши то вложив палець в уста і свиснув пронизуючим предовгим свистом, на котрий відповіли Моґікани, що лежали трохи низше на скалї. Тепер добачив Гавард, як тут і там визирали понад нанесенє дерево голови, котрі знов так само борзо щезали, як і показували ся. Аж якийсь шелест відвернув знову єго увагу, а коли він оглянув ся, що то вашелестїло, побачив Ункаса, що лїз попри него.

Соколине Око сказав молодому борцеви кілька слів в делярварскій мові. Для Говарда була се хвиля горячкового напруженя, хоч полїшук уважав сю нагоду за догідну поучати свого молодшого товариша, як треба обходити ся з рушницею.

— Рушниця з довгою люфою, з певним замком і з доброго металю — сказав він говорити — єсть у вправний руцї найнебезпечнїйшою зі всего оружия, хоч до неї треба сильної руки, бистрого ока і розуміти ся на тім, як набивати, щоби розвинути всї єї добрі прикмети. Ті, що роблять рушницї, не знають ся на своїм ремеслї, коли они свої рушницї і короткі пістолети....

Тут перебив єму Ункас своїм повним виразу, тихим „Ов!"

— Я їх виджу, хлопче.... я їх виджу! — говорив Соколине Око дальше. — Збирають ся до зачіпки, бо инакше поховали би свої чорні голови поміж нанесеним деревом. Нехай! — додав він глянувши уважним оком на свою рушницю — їх проводир іде собі по нехибну смерть, а хоч би то був і сам Монкальм.

В сїй хвили задрожав воздух від крику диких і чотирох з них вискочило на той знак із своєї криївки. Гевард аж не міг витримати, так був би кинув ся на них, але примір Ункаса і Соколиного Ока здержав єго на місци. Коли вороги серед грімкого крику підбігли по голих скалах довгими скоками аж на кілька сяжнїв, післав їм Соколине Око набій із своєї рушницї. Індиянин на самім переді підскочив в гору як пострілена зьвірина і повалив ся відтак стрімголов в якусь розколину в скалї.

— А тепер на тебе черга, Ункасе! — відозвав ся полїшук добувши ніж, підчас коли очи єму стали сьвітити ся — цїляй в онтого вовкулака, що верещить позаду, тамті оба нам не уйдуть.

Стало ся так, як приказав, і треба ще було упорати ся з двома ворогами. Гевард дав був Соколиному Окови один із своїх пістолетів, они пустились мажим зубічем в долину против диких, але коли рівночасно оба стрілили, оба пістолети спалили лиш на пановках.

— Я то знав, що так буде! — замуркотїв полїшук і кинув ненавистне оружиє у воду. — Ходїть сюди, песї голови!

Вже станув був против якогось величезного і з лютим виразом лиця дикуна, підчас коли Гевард зціпив ся був з другим. Соколине Око і єго противник вхопили чим скорше один другого за руки, з добутими ножами. Так стояли хвильку, споглядаючи один другому в очи і напружаючи всю силу своїх мязів, аж тверді жили білого перемогли менше вправні члени дикуна. Рука сего стала поволи попускати під силою полїшука, котрий нараз вихопив свою узброєну руку з пальців свого ворога і упхнув єму ніж глибоко в груди.

Гевард мусїв тимчасом перебувати небезпечну борбу, бо єго легка шпада вже на самім початку зломила ся на двоє, так що він без зброї мусїв спустити ся лиш на свої кулаки. Хоч не бракувало єму нї відваги нї сили, а все-таки стояв супротив рівного собі ворога. На щастє удало ся єму незадовго розброїти свого противника, котрого ніж упав на землю, так що тепер кождий з них старав або дістати єго в свої руки або кинути у бездонну пропасть. З кождою хвилею поступали ся що раз

спостережень, котрі би могли мати загальне наукове значіне, треба н. пр. знати: пересічний стан баромотру (напір або тиснене воздуха), пересічну теплоту, сильність опаду (кілько н. пр. літрів дощу спадає), вогкість воздуха, а при вітрі не лиш сторону, але й силу та скорість вітру; дальше розклад і вид хмар і т. п. Того всего не можете Ви у своїх записках подати, бо хоч би Ви й знали, як то все зробити, то таки певно не маєте відповідних до того приладів наукових. Ваші спостереженя, хоч і як суть для Вас цінними, не можуть мати ширшого значіня і длятого ми їх друкувати не можемо; не могли би навіть і тогди, коли би они мали й вартість наукову, бо то материял, котрий годить ся лиш до строго наукових часописий або загально природничих або специяльно метеорольоґічних. — 2) Нам не належить ся нічого. Оголошеня господарскі в справі купна і продажи, адреси наших купців, крамарів, промисловців і ремісників поміщаємо охотно, без заплати; але на жаль наші люди ще майже зовсім не розуміють ся на вартости таких оголошень. Треба ще богато, богато науки. В иншім народі, як би якась ґазета оголосила, що буде даром подавати оголошеня, то єї би засипали ними. В заграничних ґазетах навіть платних оголошень буває нераз в десятеро більше, як материялу до читаня і там ґазети стоять тими оголошенями. — **А. О. в Мил.:** Чому, коли хто не може пчихнути, дивить ся на сонце і чому, коли хто пчихне кажуть: Дай Боже здоровля!? Чи пчихати здорово? — 1) Коли Вам схоче ся пчихнути, а не будете могли, то подивіть ся на сонце, а при тім уважайте, що дієся у Вашім носї. Річ така: Пчихати хоче ся тогди, коли щось заскобоче в носї, значить ся, подразнить ті нерви, котрі кінчать ся в носї, а котрі доводять нам до сьвідомости всілякі запахи. То подразнене може бути всіляке, після того, як що дразнить. Инакше дразнить запах фіялки, инакше табака, а инакше чемериця. Подразнене може походити також н. пр. від пороху у воздусї, від катарального запаленя блони слюзової і від сьвітла. В сім послїднім случаю треба ще на то зважити, що нерви смаку, нюху і взору взаїмно себе спомагають: запах мимоволї пригадує нам смак, а на відворот, смак нагадує запах. Та сама звязь єсть і межи нервами взору (в очах) а нервами нюху (в носї). Отже коли нас заскобоче в носї, а ми в тій хвили, але борзо, нагло, подивимось на сонце, то оно так сильно подразнить нерви взору, що то подразнене відобє ся аж на нервах нюху (вже і без того подразнених), збільшить їх первістне подразнене і викличе пчихане. Той досьвід можете самі на собі зробити. — Що-до другої части першого питаня, то треба Вам знати, що тепер належить до доброго тону не говорити нічого, коли хтось пчихне і старати ся, о скілько можности, о то, щоби не пчихати на ціле горло, чи пак на „цїлий ніс", не робити богато шуму з додатком крику, щоби людий не перестрашати та не робити в товаристві такою несподіванкою немилої перерви. Давний звичай здоровленя по пчиханю, єсть старий як сьвіт і належить до забобонів. Звідки він пішов, того нинї нїхто не знає. У стародавних жидів (Ізраілитян) уважало ся пчихане за злий знак і того, хто пчихнув карали смертию; аж Яков зніс той звичай. Може то ще з того часу лишив ся у жидів до нинї звичай, що коли хтось з них пчихне, они кажуть: „Тобім хаім!" (Жив би-сь довго!). Здає ся навіть, що жиди рознесли по сьвіті звичай здоровленя по пчихненю, а то тим більше, що богато жидівских звичаїв і обичаїв та забобонів приймило ся навіть у народів християньских (н. пр. печене паски, шутка, риба на сьв. вечер. і т. п.) У стародавних Греків уважало ся пчихане за знак божий, за якусь ворожбу (чи злу, чи добру? — о то треба було зараз богів питати). Коли грецкий вожд і писатель Ксенофон, що ходив з 10.000 Греків в поміч перскому королеви Кирусови, лагодив ся вертати назад і мав промову до своїх людий, лучило ся так що якийсь вояк пчихнув. Похід зараз відложено, уважаючи се за злий знак. Таких і тим подібних примірів забобонности о пчиханю можна би ще богато навести. Атже у нас до нинї уважають пчихнене н. пр. за потверджене правди сказаного. До сеї забобонности належить віднести і звичай здоровленя, коли хтось пчихне. — 2) Що-до другого питаня, то прочитайте собі в „Добрих радах" в однім з найблизших чисел „о значіню пчиханя і сьміху для здоровля", бо тут не маємо на то місця. — **Я. Ц. в Яб.:** На таку хоробу нїхто не дасть Вам ради з далека. Треба прикликати ветеринаря, щоби він оглянув, розпізнав, що єсть, а відтак дав раду. То можуть бути мягкі нарости, на котрі нема иншої ради, як хиба їх витяти, а рану відтак загоїти. Коли би то були бородавки, що при тїлї суть вузші, то можна би їх підвязувати, але ширші при тїлї можна хиба лиш витяти. Можна би ужити до помащуваня також мішанини з кислоти молочної, кольодіюм і кислоти саліцилевої, але силу тої мішанини мусїв би означити ветеринар. Мішанина та робить ся в складї: 8 ґрам. молочної кислоти, 8 ґрам. кольодіюм і 1 ґр. саліцилевої кислоти, але може була би за слаба. Лік треба дати зробити в аптицї. Зарадьте ся конче ветеринаря, бо нарости можуть розрастати ся; а хоч остаточно й не були би дуже шкідливі, то все-таки при великім розмірі можуть стати ся корові дуже докучливі. Ми виділи тут, у Львові корову з такими наростами на підгорлю, котрі звисали їй на доброго пів метра, мало що не досягали до землї. Корова виглядала добре. Нам оказано, що она має то вже від кількох лїт, але віджививляє ся добре і дає добре молока. — **І. З. в Н.:** Ви трохи запізно оглянули ся. Нинї, по кількох місяцях, не можемо вже собі пригадати, доки був речинець назначений; але подати ся незавадить. Коли потреба, то приймуть Вас мимо речинця. Подавати треба: An die hohe k. k. General-Direction für Tabakregie in Wien, а долучити: метрику, сьвідоцтво матури, сьвідоцтво моральности, сьвідоцтво лїкарске і реверс сустентацийний (зобовязане чиєсь, що буде Вас удержувати через час практики). Вже по кількох недїлях практики, коли аплїкация буде добра, можна дістати ад'ютум. Де суть фабрики тютюну, то чей повинні би Ви знати: у Винниках під Львовом, в Монастирисках, в Яголькици і Заболотові, в Гайнбурзї в Долїшній Австриї і т. д. До котрої би Вас придїлено, то рішила би очевидно лиш ґенеральна дирекция. А не кажіть, що не можете примістити ся, бо Ви бідні. Бідний хиба лиш чоловік хоровитий і калїка. Але чоловік молодий, здоровий а до того ще з матурою з німецкої ґімназиї, що може очевидно знати німецкий язик лїпше як єго ровесники з инших ґімназий та о тілько вже стоїть користнїйше від них, повинен лиш старати ся, кидати ся, перепитувати, шукати способів, а десь примістить ся. Треба лиш трохи відваги, а не лякати ся біди, хоч би й дїйстно прийшло ся трохи бідувати — лїпше за молоду, як на старість. Коли вже не думаєте вступити на університет, то кидайте ся до якогось практичного фаху. Ідїть н. пр. на практику до торговлї, до книгарнї. То не соромно і чоловік не може знати де єго щастє чекає. Нинї далеко скорше дорабляють ся люди в практичних фахах становища і мастку, які ті, що пускають ся жити лиш від першого до першого. Кидайте ся, шукайте, бо лїта минають! — **Д П в Нисм.:** Саме коли Ви писали кореспондентку з запитанєм, лагодила ся вже й відповідь для Вас. Знайдете єї в послїдних „Добрих радах", в ч. 8 „Нар. Часоп." з 12 (24) є. м. — (Дальші відповіди пізнїйше).

(Просимо присилати питаня лиш на імя редактора Кирила Кахникевича а не присилати анї марок анї карт кореспонденцийних до відповіди).

близше до берега і Гевард зміркував, що треба конче конець прискорити.

Кождий з обох борючих ся добував всїх своїх сил, всеї енерґії і незадовго стануди оба на самім краєчку бездонної пропасти. Гевард почув, як дикий вхопив єго за горло, побачив грізний усьміх ворога, мороз пішов по нїм, бо вже єго тїло стало подавати ся непоборимій силї, а страх такої хвилї потряс єго душу. В тій хвили найбільшої небезпечности пересунула ся попри него чорна рука з ножем — Індиянин пустив єго коли побігла кров з перетятої єго руки і коли спасаюча рука Ункаса відтягнула єго, очи єго спочивали ще на перепудженім лици єго ворога, котрий нараз повалив ся в пропасть.

— Ховайте ся! — крикнув Соколине Око, котрий лише що упорав ся з своїм ворогом. — Назад! — а нї, то попращайте ся з своїм житєм! Ще лиш половина роботи зроблена!

Молодий Моґікан ще лиш крикнув на знак побіди, а відтак разом з Гевардом вилїз на гору по малій зубочи до давної своєї криївки поза камінєм і корчами.

Глава осьма.

Не дармо остерігав Соколине Око. Дикі по тамтім боцї, видко, аж дух в собі заперли, так чекали кінця борби, а не стріляли очевидно длятого, що борючі ся так були зціпили ся, що можна було так само легко поцїлити свого як і ворога. Але ледви що борба скінчила ся, яко они підняли такий пекольний крик, заверещали так дико і погано, як лиш могла на то вдобути ся розшалїла пристрасть, а за тим роздали ся вистріли, і кулї відбивали ся то від скал то від соснових пнїв, як би зачіпники хотїли випустити свою безсильну злість на мертвих сьвідків нещасливої борби.

Чінґачґук відповідав на ті сальви добре обдуманими і добре виміреними вистрілами. Коли роздав ся Ункасів голос побіди, відповів урадований батько коротким криком, а відтак вже говорила єго рушниця. Так минуло кілька мінут, але хоч кулї сипали ся градом, не поцїлила анї одна укритих безпечно поза скалами і корчами.

— Нехай вистріляють весь порох — говорив розважний полїшук. — Коли їм не стане, тож то будемо кулї збирати, а тим вовкулакам певно скорше навкучить ся забавка, як отсї скали схотять просити ся. Ункасе, ти, хлопче, марнуєш порох, бо за богато даєш нараз до рушницї, она бє і не несе певно.

Молодий Моґікан усьміхнув ся на то, як би на знак, що зрозумів ті анґлїйскі слова, але не сказав на них нїчого.

— Я не можу того слухати, коли Ви кажете, що Ункасови брак зручности і розваги — відозвав ся Гевард. — Він уратував менї житє в найрозважнїйший, найхолоднокровнїйший спосіб і зискав собі в менї приятеля, котрий не забуде єму вдячности.

Ункас підоймив ся трохи в гору і подав Гевардови руку.

Соколине Око, що дивив ся спокійно, але з вдоволенем на той вираз чувства, промовив тепер:

— В пустарі буває нераз, що приятелї один другому спасають житє. Здає ся, що я раз і Ункасови зробив таку саму прислугу, а пригадую собі дуже добре, що він знов пять разів виратував мене від смерти, три рази від Мінґів, раз коли ми переходили через Горікен, а раз....

— Отся куля була лїпше вицїлена, як тамті! — відозвав ся Гевард в сїй хвили, коли куля вдарила саме коло него в скалу. Соколине Око оглянув той кусень олова і сказав розважливо:

— Гм, та куля сплощена, як коли-б упала де з неба!

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: Адам Кроховецкий

З друкарні Р. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.